

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

О.О. Карпенко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т “Харк. авіац. ін-т”, 2008. – 48 с.

4. Кіслов Д.В. Політична безпека масових комунікацій: [монографія] / Д.В. Кіслов. – К.: Вид-во “М.П. Леся”, 2010. – 208 с.

5. Луговой А.В. Особливості підготовки фахівців зі спеціальності “Документознавство та інформаційна діяльність” / А.В. Луговой, В.І. Дудка, В.В. Семець, Н.В. Рилова. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kdu.edu.ua/statti/2008-6-1/137.pdf>

6. Нілова І.Д. Спеціальність “Документознавство та інформаційна діяльність”: історія становлення і розвитку в Україні / І.Д. Нілова. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dmeti.dp.ua/file-kdoczn-10531.pdf>

7. Різун В.В. До питання про соціальнокомунікаційний підхід у науці / В.В. Різун // Комунікація. – 2010. – № 1. – С. 35 – 36.

8. Різун В.В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій / В.В. Різун // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 1. – С. 7 – 10.

9. Тюрменко І. Підготовка фахівців з документознавства в Україні: досвід та перспективи розвитку / І. Тюрменко. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14518/1/69_150-151_maket-ena-ntb\(099\).pdf](http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14518/1/69_150-151_maket-ena-ntb(099).pdf)

10. Холод О.М. Соціальні комунікації: соціо- та психолінгвістичний аналіз: [навч. посіб.] / О.М. Холод – Львів: ПАІС, 2011. – 220 с.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2014

УДК 378.147:004

Людмила Матвійчук, асистент кафедри комп'ютерних технологій
Луцького інституту розвитку людини Університету “Україна”

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкрито значимість окремих теоретичних підходів у формуванні професійних знань майбутніх фахівців. З'ясовано, що використання когнітивістського підходу зумовлено виявленням як теорія знання і пізнання на філософському рівні, оскільки професійні знання є невід'ємною і чи не найбільш суттєвою складовою професійної компетентності майбутнього фахівця. У межах компетентнісного підходу простежено взаємозв'язок ключових компетентностей майбутнього інженера-програміста, ІКТ і професійних знань.

Ключові слова: професійні знання, інформаційно-комунікаційні технології, компетенція.

Табл. 2. Літ. 4.

Людмила Матвійчук, асистент кафедри комп'ютерних технологій
Луцького інституту розвитку людини Університету “Україна”

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОБЛЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СРЕДСТВАМИ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье раскрыто значимость отдельных теоретических подходов в формировании профессиональных знаний будущих специалистов. Выяснено, что использование когнитивного подхода обусловлено выявлением как теория знания и познания на философском уровне, поскольку профессиональные знания являются неотъемлемой и наиболее существенной составляющей профессиональной компетентности будущего специалиста. В рамках компетентностного подхода прослежена взаимосвязь ключевых компетентностей будущего инженера-программиста, ИКТ и профессиональных знаний.

Ключевые слова: профессиональные знания, информационно-коммуникационные технологии, компетенция.

Ludmyla Matviychuk, Assistant Professor of Computer Technology Department
Lutsk Institute of Human Development of University “Ukraine”

THEORITICAL APPROACHES TO THE PROBLEM OF EXPERT TRAINING MEANS OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

The article deals with the importance of specific theoretical approaches to the formation of professional knowledge of future professionals. It has been found that the use of cognitive approach due to the discovery of a theory of knowledge and learning at the philosophical level, because expertise is essential and perhaps the most essential component of professional competence of future specialists. Within the competency approach traced the relationship of key competencies future software engineer, ICT and professional knowledge.

Keywords: professional knowledge, information and communication technology competence.

Постановка проблеми. На професійних моделях нового уявлення сьогоденній день вища освіта майбутнього фахівця, наприклад головним таким пропонує велику кількість ідей та питанням є саме підготовка майбутніх фахівців

нового рівня сучасними засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Модернізація вищої освіти має бути в першу чергу цілеспрямованою на повну зміну складу процесу навчання майбутніх фахівців, вдосконалення вміння якісно пристосовуватися до високих сучасних ритмів технічного прогресу, зміни змісту й рівня підготовки інженерів.

Науково-теоретичні засади розгляду будь-якої педагогічної проблеми вмішують кілька етапів, серед яких найважливішими є окреслення методології, визначення провідних категорій дослідження та вибір провідних діагностичних методик, які нині є відкритими для розвідок багатьох вчених різних галузей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців знайшла своє відображення у науковому доробку провідних учених-педагогів України (А. Алексюка, О. Антонової, І. Беха, С. Вітвицької, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Кузьміної, Н. Ничкало, О. Пехоти та ін.), які обґрунтували компетентнісні та технологічні засади становлення майбутнього спеціаліста у різних галузях професійної діяльності.

Формування мети статті. Окреслення двох базових теоретичних підходів до проблеми фахової підготовки майбутніх фахівців засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи з мети дослідження, вважаємо найбільш значущими для розкриття теми дослідження когнітивістський та компетентнісний підходи. Когнітивістський підхід до проблеми нашого дослідження ґрунтується на основоположній тезі теоретиків когнітивізму (Б. Блум, М. Бершадський, К. Левін, В. Лекторський, Р. Солсо та ін.) про те, що місце й роль знання (у тому числі й професійного) визначаються цілями, поставленими перед процесом навчання. Так, В. Блум у середині ХХ ст. запропонував відому концепцію таксономії, у якій першорядне місце належить саме знанням [4]. Класичну структуру означеної таксономії представлено в таблиці 1.

Для розкриття теми нашого дослідження важливим вважаємо висновок когнітивістів стосовно того, що в процесі пізнання виявляються когнітивні здатності майбутнього фахівця: до розв'язання професійних завдань, до міркування, формулювання висновків, структурування інформації, налагодження комунікативних зв'язків тощо. Вважаємо, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій стосовно цього має непересічне значення.

Когнітивістський підхід спрямований на пояснення процесу формування професійних знань

майбутніх інженерів-програмістів як основи їхньої професійної компетентності. Компетентнісний підхід до проблеми формування професійних знань майбутніх інженерів-програмістів підкреслює роль і значення останніх у розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців ще під час навчання у ВНЗ.

Для майбутнього інженера-програміста професійна компетентність тісно пов'язана з інформаційно-комунікаційними технологіями, оскільки вони є і засобом, і змістовим сегментом професійної підготовки, і інструментом формування означеної компетентності.

Грунтовні дослідження в межах компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців здійснюють вітчизняні науковці, зокрема О. Овчарук [2, 5].

Значущість компетентнісного підходу до проблеми дослідження полягає також у тому, що *європейська система компетентностей* включає дуже близькі до інформаційно-комунікаційних процесів компетентності, а саме:

- автономну діяльність особистості;
- інтерактивне використання засобів;
- уміння функціонувати в соціально гетерогенних групах.

Здійснивши аналіз означених ключових компетентностей, ми спробували віднайти зв'язки між ними й ключовими поняттями теми нашого дослідження – інформаційно-комунікаційними технологіями та професійними знаннями – і відобразили це в таблиці 2.

Щодо самого поняття компетентності як основи компетентнісного підходу, то А. Растянніков вважає, що цей термін визначає не лише наявність певних знань, а й умінь розпоряджатися ними при виконанні своїх функцій; таким чином визначається місце та роль компетенцій у розвитку творчих здібностей особистості [3, 86 – 87]. Зауважимо, що, на нашу думку, професійна компетенція – це грамотність особистості певного виду, яка може з часом змінюватись.

Поняття “компетентність” (латин. *competens* – відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої особи чи органу, володіння знаннями, досвідом у певній галузі. А під професійною компетентністю майбутнього фахівця розуміють його особисту компетенцію, яка дає йому змогу самостійно й ефективно реалізовувати мету трудової діяльності [1, 51].

Вважаємо, що результатом застосування компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутніх інженерів-програмістів є формування в них *інформаційно-комунікаційної компетентності*, яка ґрунтується на розвинених професійних знаннях означених фахівців.

**ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАСОБАМИ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Таблиця 1.

Професійні знання у концепції таксономії (когнітивізм Б. Блума)

Елементи концепції таксономії	Їх загальна характеристика	Зв'язок із професійними знаннями майбутнього фахівця
Знання	Характеризуються здатністю впорядковувати, визначати, відтворювати, запам'ятовувати, розпізнавати, копіювати та ін.	Загальний масив знань майбутнього фахівця є неодмінною основою для формування сукупності професійних знань
Розуміння	Вимагають здатності класифікувати, описувати, пояснювати, ідентифікувати, систематизувати, вибрати, зробити огляд, повідомити, розпізнавати та ін.	Професійні знання майбутнього фахівця дають можливість здійснювати зазначені мислительні операції із застосування професійного тезауруса, а також відбирати найбільш потрібні в цей момент професійні знання з їх масиву
Практичність	Виявляється за умови достатнього рівня сформованості здатності застосовувати, вибрати, демонструвати, інтерпретувати, розв'язувати, планувати та ін.	Практичність як етап когнітивного алгоритму передбачає здатність майбутнього фахівця використовувати отримані професійні знання в практиці професійної діяльності
Аналіз	Виявляється в умінні аналізувати, розраховувати, протиставляти, експериментувати, тестувати, відрізнати, диференціювати тощо.	Аналіз отриманих майбутнім фахівцем професійних знань дає змогу здійснювати самотестування їхнього рівня сформованості та структурування за рівнем необхідності
Синтез	Проявляє себе в здатності майбутнього фахівця впорядковувати, асоціювати, складати, конструювати, формулювати, створювати, організувати, планувати, пропонувати, установлювати тощо.	Синтез передбачає впорядкування системи професійних знань залежно від поставленої професійної мети
Оцінка результатів	Виявляється в здатності майбутніх фахівців оцінювати, обговорювати, поєднувати, обирати оцінку, формулювати судження, передбачати, розглядати, підтримувати, визначати значущість, відчувати сутність	У процесі формування професійних знань майбутнього фахівця відбувається рефлексія рівня їх значущості, з одного боку, та самооцінка рівня сформованості професійних знань

Інформаційно-комунікаційну компетентність можна поділити на декілька *складових частин*, які відповідатимуть певним напрямам діяльності (загальна, діагностична, предметно орієнтована).

Загальна компетентність породжує здатність користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями та ефективно забезпечувати навчальний процес різноманітними електронними засобами, такими як інтернет-технології, мультимедійні програми, презентаційні технології, спеціальне програмне забезпечення, електронні підручники, тренажери, тестуючі системи тощо.

Діагностична компетентність відіграє роль аналізу здобутків студентів під час навчання, тому потрібно вміло організувати навчальний процес, використовуючи електронне тестування, моніторинг тощо.

Предметно орієнтована компетентність – здатність викладача гармонійно поєднувати у своїй інформаційній діяльності готові електронні розробки та самому прагнути до вдосконалення в плані створення власних навчальних електронних матеріалів. Оскільки в часи розвитку інформаційних технологій важко уявити фахову діяльність викладача на занятті без використання певних засобів ІКТ, а це електронні посібники, відеолекції, мультимедійні презентації та інше, до того ж цей комплекс електронних засобів постійно вдосконалюється, розширюється та урізноманітнюється.

Аналіз вище наведених теоретичних джерел засвідчив, що в них недостатньо висвітлено шляхи та умови ефективного формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців й у зв'язку з цим – формування професійних знань

**ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАСОБАМИ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Таблиця 2.

Зв'язок ключових компетентностей особистості, інформаційно-комунікаційних технологій і професійних знань

Ключова компетентність	Її характеристика	Зв'язок інформаційно-комунікаційними технологіями	Зв'язок професійними знаннями
Автономна діяльність особистості	Здатність захищати й піклуватися про відповідальність, інтереси та потреби інших людей; здатність планувати й здійснювати плани; здатність виходити за межі вузького контексту	Застосування ІКТ дає можливість постійного виходу за межі знакового поля особистості внаслідок безмежності віртуального простору	Професійні знання майбутнього інженера-програміста тісно пов'язані із задоволенням потреб інших людей, які потребують дедалі кращого й ширшого забезпечення програмними засобами для більш ефективної життєдіяльності
Інтерактивне використання засобів	Здатність до інтерактивного використання мови, символіки, текстів; високий рівень інформаційної грамотності; здатність до розробки й використання інтерактивних технологій	Сучасні ІКТ повністю залежать від їх ресурсних інтерактивних можливостей	Професійні знання майбутніх інженерів-програмістів передбачають знання про інтерактивні можливості своєї професії та ІКТ
Уміння функціонувати в соціально гетерогенних групах	Можливість взаємодіяти з іншими, успішно співпрацювати та вирішувати конфлікти	Сучасні ІКТ дають можливість кожному функціонувати й розвиватися в ситуації взаємодії, незалежно від особистісних і групових характеристик суб'єктів означеної взаємодії	Професійні знання майбутніх інженерів-програмістів вміщують знання про співпрацю, особливо у віртуальному просторі, включно з програмним забезпеченням цього процесу

у цій галузі, що знайшло відображення в подальшій нашій роботі.

Висновки. Отже, проаналізовано основні теоретичні підходи до проблеми формування професійних знань майбутніх інженерів-програмістів засобами ІКТ. Це – когнітивістський (як теорії знання й пізнання на філософському рівні) та компетентнісний (завдяки якому можна довести, що професійні знання є невід'ємною та чи не найбільш суттєвою складовою частиною професійної компетентності майбутнього фахівця). Зазначені теоретичні підходи дають можливість установити місце й роль інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування професійних знань майбутніх інженерів-програмістів, що здійснено в наступному параграфі.

Перспективами подальших розвідок є проблема фахової підготовки в контексті синергетичного підходу.

1. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: "К.І.С.", 2004. – 112 с.*

2. *Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О.В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українська перспектива / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: КІС, 2004. – 112 с.*

3. *Растянников А.В. Рефлексивное развитие групповой способности к совместному творчеству / А.В. Растянников // "Эмоции. Творчество. Искусство." Тез. докл. межд. симп. / под ред. Л. Дорфмана и др. Пермь, 1997, С. 86 – 87.*

4. *Сиротенко Н. Г. Эволюция таксономии Блума в первой декаде XXI века / Н.Г. Сиротенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/474/1/Sirotenko_Evolucia_2012.pdf*

Стаття надійшла до редакції 22.10.2014